

Nr 397.

Av herr **Helger m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 164, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom m. m.

I proposition nr 164 har Kungl. Maj:t förelagt riksdagen förslag till lag om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag att förvärva fast egendom, lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 25 juni 1909 om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning samt lag om ändrad lydelse av 20 § 1 mom. och 22 § i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring.

Samtliga dessa förslag till lagändringar äro grundade på ett betänkande, som tre sakkunniga den 30 december 1915 avlämnat till Kungl. Maj:t och som innehåller en allmän utredning angående jordförhållandena i Värmlands län samt av utredningen föranledda framställningar och förslag. De sakkunniga hade hemställt, att förutom den norrländska förbudslagen och därmed sammanhängande lagstiftning angående ägostyckning jämväl lagarna den 25 juni 1909 om arrende av viss jord å landet inom Norrland och Dalarna samt angående uppsikt å vissa jordbruk i Norrland och Dalarna måtte tillämpas i Värmland.

De båda sistnämnda förslagen hava emellertid icke föranlett någon framställning från Kungl. Maj:t till riksdagen, och såsom skäl härtill innehåller det propositionen åtföljande anförandet till statsrådsprotokollet endast ett sammanfattande referat av vad bolagen haft att invända mot en tillämpning av nämnda lagar inom Värmland. Bolagens uttalande, som jämväl vunnit Konungens befallningshavandes i Värmlands län förord, anser

sig statsrådet kunna taga för gott gent emot vad som i motsatt riktning anförts av de sakkunniga och flera hundra värmländska förtroendemän i oberoende ställning.

Det första skäl, bolagen anført mot den norrländska arrendelagens tillämpning i Värmland är, att en huvudförutsättning för den längre arrendetid, som denna lag bestämmer, måste anses vara, att kontrahenternas inbördes förhållande inskränktes till vad som rör arrendet och denna förutsättning skulle icke vara för handen i Värmland, särskilt icke i bruksdistrikten, där sedan gammalt arrendeförhållandet varit förbundet med skyldigheten för arrendatorn att kola och framköra viss kvantitet kol. Det vore för båda parterna omöjligt att uppgöra arbetsavtal för så lång tid som 15 år, icke heller kunde denna arbetskyldighet lösgras från arrendet.

Häremot vilja vi göra följande erinringar. Det är visserligen riktigt att bolagens och torparens inbördes förhållande icke inskränkas till vad som rör arrendet. Med brukningsrätten till jorden har sedan gammalt varit förenat viss arbetskyldighet, ursprungligen i mycket hög grad än vad nu är förhållandet. Men det återstår att visa, att denna anordning också varit den lyckligaste för båda parterna och att det är lyckligt även under nuvarande i mångt och mycket ändrade förhållanden. Att detta ingalunda är säkert framgår tydligt nog därav, att sammankopplandet av jordarrendet med arbetsavtalen icke kunnat vidhållas i full utsträckning, utan undan för undan ha eftergifter härutinnan skett. Dagsverksskyldigheten, som förr var allmän, är nu allt mera sällsynt och torde knappast förekomma upptagen i kontrakten. Skyldigheten att utföra kolning är visserligen kvar, men den tillämpas ganska godtyckligt. I de flesta kontrakt ålägges torparen att kola visst antal milor och hugga vissa »långvedar», oberoende av torpets storlek, men priset för arbetet har man numera icke utsatt i kontraktet, ja stundom gitter man inte ens fylla i blanketten det antal milor eller »långvedar» som skola utföras.

Men oaktat dessa bestämmelser måste anses vara en ren parodi på arbetsavtal, sätta de dock torparen i en synnerligen beroende ställning dels på grund därav att han för sitt uppehälle är beroende av de arbetstillfällen, som bolaget kan ge, och dels på grund av den korta arrendetiden. Det är visst icke riktigt, som man av bolagens uttalande skulle kunna tro, att alla torpare ha ens 5-åriga kontrakt. Hundratals torpare ha kontrakt på endast ett år.

Av kontraktsbestämmelsen om viss arbetsprestation och saknaden av angivet arbetspris begagnar sig bolaget till att låta torparen arbeta för verkligt underpris, och arbetaren har icke ett enda ord med i laget vid

bestämmande av priset för detta arbete. Som exempel kan nämnas, att ett bolag för de s. k. arrendekolen i år betalt 6 kronor pr stig (40 hl.) ett annat bolag 5,60—7,20, under det bergsmän i samma trakt fått betala 11 kronor pr stig (se bil.). Till försvar härför anföres, att prisskillnaden skall utgöra en form för arrendeavgift till utfyllnad av den relativt låga årliga arrendesumman, som torparen erlägger i penningar. Men detta har till följd, att torparen aldrig kan veta, hur mycket han i verkligheten får betala i arrende. I många fall kan detta gå upp till belopp långt överstigande värdet av brukningsrätten till torpet.

En var opartisk bedömare måste erkänna, att denna form för arbetsavtal är högt otillfredsställande och otidsenlig.

Men är den nödvändig? Bolagen påstå att så är förhållandet med hänsyn till säkerställandet av den för brukens drift behövliga kolfångsten. Något bevis för detta påstående anföres icke och kan knappast anföras. Det är nämligen omöjligt att förstå, varför icke dessa bolag såväl som andra arbetsgivare skola kunna träffa avtal med arbetarna eller deras organisationer. Det har också visat sig, icke minst denna vinter, att bolag och torpare måst trots arrendekontrakten träffa kollektivavtal. Tillvaron av den kontrakterade arbetspresentationen har endast föranlett trakasserier mot torparna.

Vad bolagen anfört om att den längre arrendetiden skulle förhindra, att från större gårdar vid själva industricentra tilldelades arbetarna jord för bostadslägenheter med tillhörande småbruk, förtjänar intet avseende, då sådan möjlighet kan beredas, antingen därigenom, att bolaget behåller en för sådant ändamål lämplig egendom under egen drift erforderligt antal år, eller att i kontraktet göres sådant förbehåll som i samma lags 31 § sägs.

Bolagen ha slutligen som stöd för sin ståndpunkt hänvisat till vad som anförts av särskilda sakkunniga den 17 december 1915 i betänkande angående de allmänna skogarna i södra och mellersta delarna av Sverige. Dessa sakkunniga uttala bl. a. det önskemål, att å varje skog erforderligt antal arbetarlägenheter måtte anordnas samt att de arrendeavtal, vilka fixerade mängden av och priset på brukarens arbetsprestationer, i regel måtte ingås på fem år i sänder. I motiveringen till sitt utlåtande hava nämnda sakkunniga påpekat, att, då arbetspriserna alltfört äro i stigande, brukaren givetvis bleve lidande på att priserna i kontraktet fastlöstes för allt för lång tid i sänder, därför borde en reglering av arbetsprisen ske med ej allt för långa mellanrum.

Detta uttalande vilar ju på den förutsättningen, att arrendet är förbundet med viss arbetsprestation och visst arbetspris. Men, såsom ovan

sagts, är numera icke arbetspriset bestämt i kontrakten, och vi anse, att icke heller någon arbetsmängd där bör bestämmas. Det önskemål, som nu nämnda sakkunniga uttala därom, att en reglering av arbetspriserna må kunna ske med ej alltför långa mellanrum, vinnes tydligen allra bäst just därigenom att arbetsavtalet lösgöres från arrendet, vilket också torde vara, vad torparna själva önska.

Då härmed alla väsentliga skäl, som bolagen anfört emot den norrländska arrendelagens tillämpning i Värmland, blivit bemötta och Kungl. Maj:t icke har ett enda ord att lägga till bolagens argument, kunna vi icke annat än finna, att den fullt övertygande utredning, som den värmländska jordundersökningen förebragt, bort föranleda Kungl. Maj:t att förelägga riksdagen förslag om tillämpande av den norrländska arrendelagen även i Värmland.

För att lagen här skall ha åsyftad verkan är det emellertid oundgängligt, att, såsom sakkunniga föreslå, den nedre gränsen för den areal inrösningsjord i fråga om vilken lagen skall tillämpas i Värmland nedflyttas till 2 har, alldenstund en hel mängd av de torpare, som bäst behöva lagens skydd, arrendera fastigheter med mindre areal än 4 har.

I fråga om vanhävdslagens behövlighet i Värmland kunna vi fatta oss kort. Här står påstående mot påstående. Bolagen anse, att ingen nämnvärd vanhävd föreligger, hundratals fullt trovärdiga personer i oberoende ställning i olika delar av Värmland ha intygat motsatsen. Statsrådet säger, att det näppeligen kan anses visat att vanhävd förekommer i en utsträckning, som gör ett ingripande från lagstiftningens sida nödvändigt. Man frågar sig då, hur långt vanhävden skall sträcka sig, innan statsmakterna skola ingripa. Vi för vår del anse, att i all synnerhet under nuvarande tidsförhållanden ingen vanhävd alls får tolereras, och enligt vad vi ha oss bekant genom trovärdigt folk och vad vi med egna ögon iakttagit, förekommer vanhävdad jord på sina håll i Värmland i så stor utsträckning, att det vore oförsvarligt att längre låta det fortgå som hittills. Vi vilja därför påyrka att vanhävdslagen må tillämpas i hela Värmland.

Icke ens i fråga om förbud för bolag att i Värmland förvärva fast egendom har Kungl. Maj:t kunnat helt följa de sakkunnigas förslag. Från tillämpningen av denna lag undantagas nämligen i propositionen i enlighet med reservantens inom sakkunniga yrkande, Ölme, Väse, Visnums, Karlstads och Nääs härad, inom vilka enligt statsrådets mening bestämmelser i förevarande hänseende icke äro påkallade.

Såsom sakkunniga framhållit, och såsom f. ö. framgår av en blick på den karta över bolagsegendomarnas procent i mantal, vilken är fogad till sakkunnigas betänkande om jordfördelningen i Värmlands län, kan

emellertid icke dragas någon bestämd gräns, nedom vilken ifrågavarande lagstiftning skulle vara obehöfvig. Visserligen finnas i de nyssnämnda häraderna några små socknar, inom vilka bolagen ännu 1913 icke lagt under sig större eller mindre områden, men å andra sidan finnas även i mellersta och norra delarna av länet socknar, dit bolagsväldet vid den tiden ännu icke trängt. Icke något av de nämnda häraderna hade gått alldeles fritt från bolagens jordbegär. Och sedan denna undersökning företogs har efter vad vi tro oss veta inköp av egendomar å bolagens sida ägt rum även i södra Värmland.

Under sådana förhållanden och då ifrågavarande lagstiftning måste hava ett förebyggande syfte, anse vi icke tillräckliga skäl föreligga att göra undantag i lagstiftningen för någon del av länet.

I anledning av vad sålunda blivit anfört få vi föreslå,

att riksdagen må besluta

1. följande ändringar i den av Kungl. Maj:t föreslagna »Lag om ändrad lydelse i 1 och 3 §§ i lag av den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom».

§ 1.

Bolag eller förening må ej i andra fall än nedan stadgas förvärva fast egendom å landet inom Värmlands län eller inom Nedansiljans, Ovansiljans — — —.

§ 3.

—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
a)	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b)	—	—	—	—	—	—	—	—	—
c)	inom Värmlands	—	—	—	—	nämligen:	—	—	—
	15 hektar	—	—	—	—	—	—	—	—
	10 hektar	—	—	—	—	—	—	—	—

5 hektar medelgod skogsmark och därjämte ett med åkerarealen lika stort område dylik mark till varje självständigt jordbruk inom Stora Kils socken av Kils härad samt hela Nääs, Grums, Karlstads, Ölme, Väse och Visnums härad — — — — —.

2. att den norrländska arrendelagen utsträcker att gälla även för Värmland och att i sådant avseende i »Lag den 25 juni 1909 om arrende av viss jord å landet inom Norrland och Dalarna» bland uppräknigen av områden på vilka lagen skall äga tillämpning införes orden »Värmlands län», samt att för detta län stadgas, att lagens bestämmelser skola lända till efterrättelse, där arrendet omfattar inrösningsjord till en vidd av minst 2 har och högst 20 har;

3. att lagen den 25 juni 1909 angående uppsikt å bolags och enskilda skogsspekulanter jordbruk i Norrland och Dalarna måtte utsträckas att omfatta även Värmlands län, samt för dessa ändamål sådan ändring genomföres i nämnda lag, att orden »Värmlands län» tillägges i den i lagens ingress förekommande uppräknigen av de områden, på vilka lagen där angives skola äga tillämpning.

Slutligen få vi vördsamt anhålla, att utskottet måtte närmare utforma den lagtext, som av förestående förslag kan påkallas.

Stockholm den 12 april 1917.

Nils Helger.

Gustaf Flognfält.

J. P. Igel.

Joh:s. Hedström.

Alfred Persson.

N. A:son Berg
i Munkfors.

Albert Mossberg.

H. E. Nordström.

I motionens syfte instämmer:

Axel Schotte.

Bilaga 1.

Skogsarbetare Arrendekontrakt.

Till arrendator å lägenheten Igelhöjden tillhörande Hellefors Bruks Aktiebolag och belägen i Gåsborns socken inom Vermlands län, antages härigenom på en tid av ett år från den 14 mars 1911 till den 14 mars 1912 Per Jansson på följande villkor:

1:o

Arrendator åligger att för lägenheten varje år betala tjugu (20) kr. som erlägges $\frac{1}{12}$ vid varje månads slut antingen kontant eller medelst avdrag från arrendatorns inestående arbetsförtjänst.

2:o

Det vägunderhåll in natura, som åligger lägenheten, skall arrendatorn fullgöra utan rätt till ersättning.

3:o

Före avträddandet skall arrendatorn hava verkställt behövliga arbeten för trädesbruk, höstsådd, höstplöjning samt gräsfrösådd till blivande första års vall, för vilka arbeten han vid avträddandet gottgöres.

4:o

För egna kreatur — dock ej får — till lika antal som å lägenheten vinterfödas, äger arrendatorn erhålla bete, där sådant kan upplåtas utan skada för skogsäterväxten och med iakttagande av de föreskrifter som härom meddelas av skogsförvaltningen. Getter få ej å lägenheten hållas.

5:o

Efter skogsförvaltningens anvisning erhåller arrendatorn nödigt virke till stängsel och vedbrand.

6:o

Arrendatorn får ej å lägenheten idka jakt eller kräftfångst samt får ej heller hålla hund. Även vare det arrendatorn förbjudet att hos sig hysa obehöriga eller vanfrejdade personer.

7:o.

Om väg behöver av bolaget tagas över lägenhetens ägor, må arrendatorn ej motsätta sig sådant.

8:o.

Till efterrättelse gäller den för lägenheten fastställda till kontraktet bifogade skogsordningen.

9:o.

Kunna bolaget och arrendatorn ej enas angående vare sig tolkningen av detta kontrakt eller på grund av detsamma utgående ersättningar, skall fråga härom hänskjutas till skiljomen enligt lag av 28 okt. 1887.

10:o.

Detta kontrakt får ej in-tecknas.

11:o.

I övrigt skola bestämmelserna i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom lända till efterrättelse.

Av förestående kontrakt äro två lika lydande exemplar upprättade, varav ordägaren och arrendatorn taga var sitt.

Hellefors den ¹⁴/₃ 1911.

För Hellefors Bruks Aktiebolag.

A. Reuterskiöld.

Gustaf Lindbohm.

Med detta kontrakt förklarar jag mig nöjd och förbinder mig att till alla delar efterkomma detsamma.

Per Jansson.

Egenhändiga namnteckningen bevittna:

Wiktor Carlberg.

Walfrid Jansson.

Bilaga 2.

Brukningskontrakt.

Till brukare av lägenheten »Gottland» Gåsborns socken från den 14 mars 1909 till den 14 mars 1910 antages härmed Carl Petter Carlsson på följande villkor:

1:o.

Brukaren åligger att för lägenheten varje år dels betala 87:50 kronor, som erlagges med $\frac{1}{12}$ vid varje månads slut antingen kontant eller medelst avdrag från brukarens inestående arbetsförtjänst

dels efter tillsägelse och anvisning av vederbörande skogsförvaltning och mot ersättning, som beräknas efter överenskommet pris, där ej nu här bruklig prislista kan tillämpas utföra följande arbete:

Under den i orten brukliga drivningstiden på vintern, utforsling av virke från skogarna i den mån sådant arbete anvisas och kan medhinnas.

Under den i orten gängse kolningstiden omsorgsfullt kola ca långvedar mot ett pris av öre per hektoliter, och skola dessa kol levereras på anvisat ställe mot nu gällande prislista för kolkörning.

Under hela året med undantag av den tid, som åtgår för ovannämnda arbeten och för egendomens skötsel verkställa annat förekommande arbete.

2:o.

Brukaren är skyldig att å lägenheten hålla 1 häst och så många kor, som lägenheten kan vinterföda.

3:o.

Det vägunderhåll in natura, som åligger lägenheten, skall brukaren fullgöra utan rätt till ersättning. Eljest svarar jordägaren för all den skatt och allmän tunga, som utgår för lägenheten.

4:o.

Före avträddandet skall brukaren hava verkställt behövliga arbeten för trädesbruk, höstsådd, höstplöjning och gräsfrösådd, för vilka arbeten han vid avträdet åtnjuter ersättning.

Ersättningens belopp skall i händelse av tvist bestämmas av skiljomen i den ordning, som stadgas i lagen om skiljomen den 16 oktober 1887.

5:o.

Brukaren skall vid fullgörande av honom åliggande arbeten ställa sig skogsförvaltningens föreskrifter till noggrann efterrättelse.

6:o.

För egna kreatur, till lika antal, som å lägenheten vinterfödas, eger brukaren erhålla bete där sådant kan upplåtas utan skada för skogsåterväxten och med noggrant iakttagande av de föreskrifter, som härom meddelas av skogsförvaltningen. Får och getter få ej å lägenheten hållas.

7:o.

Efter skogsförvaltningens anvisning erhåller brukaren nödigt virke till underhåll av byggnader och stängsel ävensom nödigt bränsle, det senare företrädesvis av skogsavfall.

8:o.

Brukaren får ej å lägenheten idka jakt, kräftfångst eller fiske, ej heller hålla hund. Även vare det brukaren förbjudet att låta någon till hans hushåll ej hörande person bosätta sig på lägenhetens ägor liksom att hos sig hysa obehöriga eller vanföjdade personer samt att idka handel med spritvaror, vin eller maltdrycker.

9:o.

Om vid virkesforsling väg behöver tagas över lägenhetens ägor, må brukaren icke motsätta sig sådant.

10:o.

Dör brukaren skall lägenheten avträdas å den fardag som inträffar näst efter dödsfallet.

11:o.

Därest icke från någondera sidan uppsägning sker före arrendetidens utgång, förlänges arrendet 1 år för varje gång.

12:o.

Detta kontrakt får ej intecknas.

Av förestående kontrakt äro två lika lydande exemplar upprättade, varav jordägaren och brukaren taga var sitt.

Gustav Ekman.
(Jordägarens underskrift.)

J. W. Pettersson.

Med förestående kontrakt förklarar jag mig nöjd och förbinder mig att till alla delar efterkomma detsamma.

P. Karlsson.

(Brukarens underskrift.)

Bevittna:
Frank Pettersson.
E. Jul. Eriksson.

Vidimeras:

Aron Aronsson.

Karl Edward Karlsson.

Bilaga 3.

Protokoll vid möte med arrendatorer och torpare i Älvsjöhyttans skolhus annandag påsk 1917.

§ 1.

Mötet, som var utlyst av riksdagsmannen Nils Helger för att giva arrendatorer och torpare tillfälle att yttra sig om Kungl. Maj:ts proposition nr 164 till årets riksdag med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag att förvärva fast egendom m. m. och var besökt av 10 hästtorpare, 5 dagkarlstorpare samt 30 andra vuxna personer tillhörande torparnas familjer,

öppnades av riksdagsman Helger med en redogörelse för nyssnämnda kungliga proposition ävensom för det huvudsakliga innehållet i de s. k. norrlandslagarna.

§ 2.

Sedan till mötets ordförande enhälligt valts riksdagsmannen Nils Helger yttrade *f. d. gruvfogden n.v. torparen Karl Larsson* som sin mening, att samtliga norrlandslagarna borde tillämpas i hela Värmland. Arbetsavtalen borde träffas fritt och lös göras från arrendeavtalen. Som det nu är få bolagens arrendatorer och torpare mindre betalt för sitt arbete än arbetare från andra håll, ända till 2:50 mindre per dag för arbetare och 30 à 40 % mindre för körning. Skillnaden för en dagkarlstorpare i årsförtjänst kan uppgå till 300 kr. Även vanhävdslagen borde tillämpas. Här finnas många torp utlagda. Det vore lika viktigt att det funnes vanhävdslag för husen. En hel del av torparnas hus äro fallfärdiga och omöjliga att få någon att bebo.

Torparen Karl Skålberg i Gräsåsen instämde till alla delar med herr Larsson och betonade särskilt behovet av vanhävdslagen. Skålberg hade särskilt med

förargelse sett, huru vanhävdén vinner utbredning, allt under det att man överallt klagar över brist på livsmedel.

F. d. gruvfogden Larsson uppräknade följande egendomar som f. n. ligga i vanhävd: Eskilsberget, Badstuhöjden, Igelhöjden, Bäcktorp, Syltorp, Luksbo, Myrheden, Månhöjden, Lurhöjden, Svankärrshöjden, Vitklinten, Eriksdal, Skäfhöjden och Yxtjärn. Det fanns möjligen fler.

F. d. skogvaktaren P. A. Karlsson meddelade, att han intet hade att invända mot förestående uppgifter. Arbetspriserna numera hade han icke så noga reda på utan i vad som rörde kulturarbete, vid vilket bolagets arrendatorer under 1916 förtjänat 2.75 per dag och utomstående vid samma tid fått annat arbete på vilket de förtjänat ända till 4.50.

Torparen Alfred Bergqvist i Fäbohöjden meddelade, att, i olikhet med förhållandena i Gåsborn, icke i kontraktet men väl i skogsordningen, som enligt kontraktet måste åtlydas, vore stipulerat, att varje torpare, oberoende av torpets storlek skulle kola 600 kubikmeter ved. Men för den ved som kolades utöver dessa 600 kubikmeter betaltes samma pris. I år hade priset varit 14—18 öre per hl. kol.

Maskinisten Klas Karlsson vitsordade, att herr Larssons uppgifter vore fullt exakta och så mycket säkrare, som Larsson deltagit i de flesta husreparationer som förekommit på senare åren. Dessa reparationer hade till största delen bestått i rödfärgning och enklare träarbeten. Nybyggnader ha icke på flera år förekommit.

De närvarande bestyrkte enhälligt att förestående uppgifter voro riktiga

§ 3.

Sedan överläggningen förklarats avslutad, beslöt mötet enhälligt uttala sig för

att den norrländska förbudslagen mot bolags jordförvärv måtte utsträckas till att omfatta även hela Värmland,
att den norrländska arrendelagen måtte vinna tillämpning i Värmland, dock med den ändringen, att lagen måtte gälla jordbruk med ned till 2 har inrösningsjord,
att vanhävdslagen måtte utsträckas till att omfatta även Värmland.

§ 4.

Sedan ovanstående referat av samtliga yttranden upplästs och av respektive talare vidkänts, valdes herrar P. A. Karlsson och Karl Larsson att justera detta protokoll.

Älvsjöhyttan den 9 april 1917.

Nils Helger.

Justerat samma dag.

K. Larsson.

P. A. Karlsson.

Älvsjöhyttan.

Bilaga 4.

Protokoll vid möte med arrendatorer och torpare i Gåsborns sockenstuga påskdagen 1917.

§ 1.

Mötet, som var utlyst av riksdagsmannen Nils Helger för att giva arrendatorer och torpare tillfälle att yttra sig om Kungl. Maj:ts proposition nr 164 till årets riksdag med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag att förvärva fast egendom m. m., och var besökt av 2 bolagsarrendatorer, 6 bolagstorpere, 3 andra arrendatorer och 8 självägande bönder samt 2 andra personer, öppnades av riksdagsman Nils Helger med en redogörelse för nyssnämnda proposition ävensom för det huvudsakliga innehållet i de s. k. norrlandslagarna.

§ 2.

Sedan till mötets ordförande enhälligt valts undertecknad, Helger, yttrade *Hemmansägaren Karl Karlsson i Klockartorp*, att norrländska förbudslagen borde tillämpas i Värmland, men den borde kompletteras, så att icke pantning av jordegendomar kunde ske.

Arrendatorn Aron Aronsson ansåg det orätt att bolagen pantningsvägen kunna komma åt egendomar. Detta vore emellertid det sätt som praktiserats sedan gammalt. Sedan den självägande bonden satt sig i skuld till bolaget hade detta sökt utmätning och blivit tilldömd egendomen. Trodde emellertid icke, att detta var medgivet enligt den norrländska förbudslagen.

Ordföranden upplyste, att norrlandslagstiftningen är behäftad med åtskilliga brister, vilkas avhjälpande är föremål för särskild utredning.

Hemmansägaren Karl Karlsson i Klockartorp ville förorda, att såväl norrländska förbudslagen som norrländska arrendelagen och vanhävdslagen bleve tillämpade i hela Värmland och att bristerna i norrlandslagen snarast möjligt avhjälpes.

Torparen August Adamsson i Bäckén instämde häri och meddelade på förfrågan, att Lesjöfors bolags torpkontrakt äro ettåriga. I kontrakten är bestämt, att torparen — oberoende av torpets storlek — skall göra två milor eller tre stycken långved om 87 kbm. löst mått per långved. Arbetspriset är icke angivet i kontraktet. I de gamla kontrakten var även priset på arbetet fastställt, men dessa priser hade icke kunnat vidhållas, och i de nya kontrakten nämnes intet om arbetspriserna. Dessa uppgifter bestyrktes av Lesjöfors aktiebolags skogvaktare K. E. Berglund, som var vid mötet närvarande.

Adamsson meddelade vidare, att det arbetspris, som bolaget betalade för det arbete, som enligt kontraktet skulle utföras, vore ett verkligt underpris och att

detta arbete vanligen räckte året om. På detta sätt bleve arrendeavgiften obegränsad.

Skogvaktaren Berglund invände, att arbetspriserna till torparna vore — med undantag av de s. k. arrendekolen — desamma, som bolaget betalte lejda arbetare, som icke vore bolagets torpare.

På förfrågan meddelade herr Berglund, att bolaget denna vinter betalte för s. k. arrendekolning 6 kronor per stig inberäknat inkörningen till milan, för den övriga kolningen betaltes 10 kronor per stig, likaledes inberäknat inkörning till milan.

Bergsmannen Kalle Jansson i Gåsborn upplyste på förfrågan, att bergsmännen för samma arbete betalat 11 kronor, dock hade deras ved varit betydligt bättre än bolagens. Uppgiften bestyrktes av flera närvarande personer.

August Adamsson uttalade på förfrågan såsom sin mening, att det vore fördelaktigare för torparen, om han finge betalt för sitt arbete efter ortens pris, även om arrendeavgiften vore något högre. Häri instämde flera torpare.

Arrendatorerna Erik Nilsson och *Erik Gustav Eriksson*, som i sina kontrakt icke voro ålagda visst arbete, förklarade, att de ansågo sin ställning bättre än de torpares, som hade viss arbetsskyldighet.

Skogvaktare Berglund invände, att de fingo erlægga betydligt högre arrende.

Nilsson och *Eriksson* vidhöllo emellertid, att de detta oaktat hade det bättre ställt.

Arrendatorn Nils Bergman i Hagarna, som i många år varit bolagstorpare med viss arbetsskyldighet men numera arrenderade en egendom av en bergsman mot erläggande av endast penningararrende, bekräftade, att den senare formen för arrende vore fördelaktigare.

Hemmansägaren K. E. Nilsson i Fallet instämde med Karlsson däri, att förbudslagen borde omfatta hela Värmland och att även den norrländska arrendelagen borde här tillämpas. Men det vore nödvändigt att den senare lagen komme att gälla för egendomar med ned till 2 hektar inrösningsjord. Ansåg att även den 15-åriga arrendetiden vore för kort. Man borde ställa det så att arrendatorn finge ägna sig mera åt jordens skötsel. I den norrländska arrendelagen borde emellertid snarast möjligt inrymmas bestämmelser om att kontrakten bleve från arrendatorns sida uppsägbara efter 5 år. Men för bolagen vore detta icke behöfligt. De fingo nog arrendatorer. Det vore till bolagens fördel, att arrendet var förbundet med kolningsskyldighet, men för arrendatorn vore det fördelaktigare om arbetsavtalen gjordes oberoende av arrendet.

August Adamsson ansåg att arrendatorn f. n. vore tvungen att arbeta åt bolaget för det pris, bolaget ville betala. »Min lag är det, som disponenten, förvaltaren och skogvaktaren bestämma.» Det vore icke möjligt för torparen under nuvarande förhållanden att ordentligt sköta sin egen jord. Han måste i första hand utföra arbete åt bolaget. Förr var det vanligt att bolaget både i vår- och slättanden budade torpare till mans- och kvinnodagsverken. Fortfarande sker det i slättanden och torparna anse sig icke ha rätt att vägra.

Detta bestyrktes av flera torpare och erkändes av skogvaktaren.

På förfrågan meddelade Adamsson med instämmande av flera mötesdeltagare, att om en längre arrendetid och ersättning vid avträdet för odlingar och jordförbättringar bleve tillförsäkrade torparen, samt om arbetsavtalen lösgjordes från arrendet, skulle torparen säkerligen sköta sin jord bättre.

§ 3.

Sedan överläggningen förklarats avslutad, beslöt mötet enhälligt uttala sig för

att den norrländska förbudslagen mot bolags jordförvärv måtte utsträckas till att omfatta hela Värmland,

att den norrländska arrendelagen måtte erhålla tillämpning i Värmland, dock med den ändring, att lagen må gälla jordbruk av med ned till 2 har inrösningsjord.

att vanhävdslagen må utsträckas till att omfatta även Värmland.

§ 4.

Sedan ovanstående referat av samtliga yttranden föredragits och vidkänts av vederbörande talare, valdes hrr Aron Aronsson och Karl Karlsson att justera mötets protokoll.

Gåsborn som ovan.

Nils Helger.

Justerat den 9/4 1917.

Aron Aronsson.

Karl Edvard Karlsson.
